29

DE

# CEREBRI EIVSQVE MEMBRANARVM INFLAMMATIONE ET SVPPVRATIONE OCCVLTA.

CONSENSV

FACVLTATIS MEDICAE GOTTINGENSIS

PRO

GRADV DOCTORIS

*MEDICINAE ET CHIRVRGIAE*

QVAEDAM DISSERIT

AVCTOR

IOANNES HENRICVS FISCHER

SAXO - COBVRGENSIS

D. XXVIII. DECEMBR. MDCCLXXXI.

*GOETTINGAE,*

*Litteris IOANN. CHRIST. DIETERICH.*

*ACAD. TYPOGR.*

His, vbi cito manus admoueatur, ſalutis ſpes ſubeſt; vbi ſerius, plerique omnes moriuntur.

*Archigenes.*

# PROOEMIVM.

Quum in doctrina de capitis vulneribus multa adhuc incerta, obſcura et manca ſint, idque morborum genus, quamquam haud rarum, multis adhuc laboret difficultatibus, tum diagnoſeos, tum medelae; non prorſus inutile putaui, ſi pro ingenii viribus omnem collocarem operam in illuſtranda, amplificanda, exornandaque hac artis noſtrae parte; neque paucis meum arriſit conſilium. His excitatus manum ipſam operae admoui, ad quam autem perficiendam tempus et ſtudium non mediocre requiritur. Omnia ex

animi ſententia cedebant, vsque dum res quaedam minimae ac iniucundae quietem turbarent. Neceſſitate coactus, ſcriptum quoddam paucis diebus exarandi, partem interim quandam elegi, typisque exprimendam curaui; quam vero vna cum libello, *de capitis vulneribus*, breui ab hinc tempore, correctius ac emendatius edendi, animus eſt.

§. I.

## §. I.

### *Morbi notio.*

De morbi ſpecie, quae omnibus fere hominibus, quos invadit, necem affert, quaeque recentiori in primis aetate innotuit, acturus, ante omnia, quae ſub nomine inflammationis occultae hoc loco intelligam, exponenda mihi videntur. Inflammationem vero et ſuppurationem cerebri eiusque membranarum *occultam* appello, vbi ictus, aut alia vis externa, homini admota, non adeo magna fuit, vt vlla cranii laeſio, vel vllum interdum externarum partium vulnus appareret, resque ipſa parui aeſtimaretur; vbi aegrotus nullum in loco affecto dolorem ſentit, longum per tempus valere, ad ſummum parum ſomnolentus, ſoporoſus eſſe videtur, interim ſero, interuallo tamen 7-17 dierum, moritur. Falluntur igitur ii Iuriſconſultorum, qui, argumentis, a certo dierum numero deſumtis, homicidam capitis non damnant, quum aegrotus ad nonum vsque diem vixerit.

 §. II.

## §. II.

### *Decurſus morbi.*

Morbus ipſe et ejus decurſus, vt melius cognoſci et diſtingui queat, in *tria* diuiditur *ſtadia.*

*Primum* quidem id temporis ſpatium voco, quo aeger, poſt vim ſibi illatam, bene caeterum valens, ſuis negotiis intereſt, per 5-7-9 dies.

*Secundum* incipit die plerumque ſeptimo, ad ſummum nono; febricula tunc ingruit, ex ſola pulſus celeritate cognoſcenda; die ſequenti pulſus celerior, nunquam vero plenus, vehemens aut fortis, tandem celerrimus euadit. Quam celeritatem neque venae ſectio, neque remedia euacuantia minuunt. Inter pulſum et calorem nulla conſpicitur ratio. Verſus diem decimum, ad ſummum duodecimum, capitis dolorem aeger ſentire incipit, et primo quidem in laeſionis tantum loco; mox autem increſcens, dimidiam cranii partem occupat. Peculiarem habet dolor indolem, quippe quem in interiore capitis parte aegrotus ſentit, nullaque externa compreſſio auget; tandem dolor fit tenſiuus, chordae

inſtar

inſtar, per caput extenſae. Oculi rubentes, ſubinflammati ſaepius apparent, vna cum languore et virium deiectione. Ac hoc quidem ſtatu interdum 5-6 aut plures praetereunt dies, tempus enim certo definiri non poteſt. Ad ſummum nunc aſcendit gradum inflammatio, breui tempore in ſuppurationem tranſiens.

*Tertium* morbus ingreditur ſtadium, ſuppurationis nempe, vbi aeger nullo fere modo ſeruari poteſt. Leues, at frequentes horripilationes, vti ſemper ſub puris ortu adſunt, cum anxietate et inquietudine, eius praeſentiam declarant. Aeger fit ſoporoſus ex cerebri compreſſione, per pus facta. Sopor, lethale ſemper ſignum, magis magisque creſcit, copia puris aucta, pulſu interim ſemper celeriori; affectus comatoſi, paralytici ſuperueniunt, donec aegrotus ſuccumbit, et mors agmen claudit.

## §. III.

### *Cadauerum Sectio.*

In cadauere poſt mortem ſecto ſequentia apparent: dura mater, in primis vero pia, et arachnoidea pluribus locis

rubrae,

rubrae, inflammatae, interdum tota ſuperficie, exulceratae pureque obtectae reperiuntur. Pus autem plerumque longe lateque diffuſum et toti cerebri ſuperficiei quaſi illitum eſt, nunquam in vnum locum omne collatum, ſed inter tunicam arachnoideam et piam, inter hanc et duram matrem, interdum quoque inter duram matrem et cranium diſperſum. Pia mater et arachnoidea ſaepiſſime tota euanuit, ac diſſoluta eſt. Externa ſubſtantiae corticalis cerebri ſuperficies, a pure arroſa, pultis inſtar apparet, vlcuſculis et excreſcentiis polypoſis obſeſſa. Puris color albicans, viridis, ſubflauus; conſiſtentia gelatinam aut pituitam tenacem referens. Qui phrenitidis ac paraphrenitidis cauſſam cerebri eiusque membranarum inflammationem eſſe putant, his optime refutantur. Neque enim vnus idemque harum partium ſtatus in phreniticorum cadaueribus reperitur, neque vllum phrenitidis ſymptoma in tanta cerebri inflammatione, vt ſuppuratio ſequatur, apparet. Vnum tantum attingam; phreniticorum nempe delirium conſtans, furioſum ac inſidioſum, cum hi per longum adhuc tempus bene valent, et ſuppuratione orta, tum demum ſomnolenti, ſoporoſi iacent, mente vix alienata.

§. IV.

## §. IV.

### *Morbi cauſſae.*

Morbi adeo atrocis cauſſas perſcrutari, operae pretium omnino videtur, partim vt phaenomenorum haberi poſſit ratio, partim vt, quae vllo modo morbum diriſſimum arceant, adhiberi queant. Plures occurrunt cauſſae, quas vero omnes ſub tribus comprehendi poſſe puto:

I. Membranarum cerebri eiusque ſuperficiei *contuſio et commotio.*

II. durae matris a cranio violenta *ſeparatio.*

III. *diploes contuſio.*

In eodem temporis momento, quo vis externa cranio applicatur, figuram mutat ac impreſſionem quandam admittit cranium; id quod fieri nequit, ſine vehementi durae et piae matris ipſiusque corticalis cerebri ſubſtantiae *contuſione;* et vi iterum ceſſante reſilit. Cauſſa, cur inflammatio et ſuppuratio tam late diffuſae ſint, cur infantes, quorum oſſa mollia minus reſiſtunt, huic morbo obnoxii non ſint, exinde luculenter patet. Quae quidem harum partium contuſio, vti ſemper,



per,

per, ſic etiam hic, vaſorum atoniam gignit, liberam ſanguinis per eas circulationem turbat, humorum accumulationem excitat, atque efficit, vt irritationem hinc ortam inflammationemque ſequatur ſuppuratio. Cur morbus tam lento progrediatur gradu, neque ſtatim ab ictu ſe conſpiciendum praebeat, hac quidem ratione optime perſpici poteſt.

*Commotio* quoque vaſa debilitat et omnia, quae atoniam comitari ſolent, producit. En ratio, cur maxime cranio illaeſo, vi nempe nullo modo diſperſa, haec oriatur inflammatio. Si hac ex cauſſa ortum traxerit, ſecundum morbi ſtadium ſeptimo incipit die.

*Separatione* durae matris a cranio vi externa facta, tollitur, quod intercedit inter cranium et cerebri membranas, commercium; inflammatio et ſuppuratio oriuntur, quamquam ſerius. Hanc vnicam cenſet cauſſam Cel. Anglorum chirurgus POTT *a*). Verum enim vero Ill. RICHTER, *b*) praeceptor ſumme colendus, eius Viri opinionem grauiſſimis refutauit argumentis.

*Di-*

*a*) Obſervations on the Nature and Conſequences of thoſe Jnjuries which the Head is liable from External Violence by *Percivall* POTT Lond. 1768. p. 28. ſeqq.

*b*) Obſeruationum chirurgicarum Faſc. III. Gott. 1780. p. 89. ſeq.

*Diploe ſi contunditur*, liber humorum circuitus non poteſt, quin tollatur et in hac et paulatim in dura ſeſe iam ſeparante, tandem etiam in pia matre. Tum inflammatio et ſuppuratio ſeriori adhuc naſcuntur tempore.

## §. V.

### *Diagnoſis et prognoſis.*

Morbi tam occulti diagnoſin quod attinet, ſupra iam in decurſu morbi deſcribendo mentionem quidem eius feci, attamen ſigna, ad accuratiorem morbi cognitionem neceſſaria, ſub medela prolixius enarrabo.

Prognoſis, quae pars medicinae nobiliſſima videtur, omnino lethalis erat, vsque dum merita Cel. Virorum DEASE et SCHMVCKER inclaruere. Hic primus fuit, qui vſum aquae frigidae externum commendaret, ille, largis venae ſectionibus inſtitutis, vitam aegrotis ſeruaret. Raro ante id tempus aegri mortem effugiebant, duplicem quidem ob cauſſam: tum ob diagnoſeos difficultatem, cum nullum morbi exiſtat ſignum, niſi inflammatione iamiam exorta; tum ob auxiliorum defectum, diro huic morbo medentium.

 Quodſi

Quodſi vnquam effatum HIPPOCRATIS, nulla capitis laeſio contemnenda, valeat, profecto de hoc laeſionum genere valet.

## §. VI.

### *Morbi in ſtadio primo medela.*

Diuerſa, quae morbus percurrit, ſtadia, diuerſam quodammodo requirunt medelam. In *primo* tantum *ſtadio*, vbi nulla adhuc adeſt inflammatio, cura cum felici inſtituitur euentu. Omnis enim labor ac ſtudium eo dirigi debent, vt morbus caueatur. Id quod vnice fieri poteſt largis *c*) venae ſectionibus, in vtroque pede repetitis, quum primum pulſus fit celerior, et fomentationibus frigidiſſimis. At cum aeger, excepta hac leui externa contuſione, (Brauſche) bene valens, raro eiusmodi tractationem admittat, quamquam in vitae diſcrimine verſatur, nullumque extet inflammationis futurae ſignum, ſequentes vt obſeruentur regulae, quam maxime neceſſarium eſt:

I.

*c*) POTT, l. c. p. 55. of all the remedies in the power of Art for inflammations of membranous parts, there is none equal to phlebotomy - - - it muſt be made vſe of *immediately* and *freely*.

I. *In quocunque vehementiori capitis laeſione inſtituatur venae ſectio et frequentes ex aqua frigida fomentationes adhibeantur.*

II. *Omnes ac ſingulos, quibus inflictus eſt paululum grauior ictus, ad duodecimum vsque diem bene ac diligenter obſerves, diaeta ſumme antiphlogiſtica impoſita, omnique corporis et animi motu interdicto.*

Haec forte prophylactica cura interdum ſuperuacanea inſtituitur. Quum vero nemini noxa inferatur atque tot miſeri ex praeſenti morte eripiantur, nunquam non eo modo agendum eſt.

## §. VII.

### *Morbi cura in ſecundo ſtadio.*

In *ſecundo* morbi ſtadio luculenta apparent inflammationis ſymptomata. *Febricula*, quae nullo modo coerceri poteſt, et *capitis* in loco affecto *dolor*, inflammationem adeſſe docent. Febris vero bene diſtinguenda, et cauendum, ne aegrotus detrimenti quid capiat; triplicis enim generis eſſe poteſt: vel ex cerebri eiusque membranarum inflammatione; vel ex pri-

marum viarum ſordibus bilioſis; vel denique ex alia quadam cauſſa ſpecifica e, g. variolis, morbillis oritur febris. Quod vero febrem gaſtricam aut bilioſam attinet, ſumma opus eſt cautione. Medicus quidem facile, at chirurgus admodum difficulter ſtatus diuerſitatem diſtinguet. Sordes autem gaſtricae, in ventriculo haerentes, ac bilis deprauata, lubentiſſime capitis laeſionibus accedentes, ex ſequentibus praeſertim ſignis cognoſcuntur:

1. ex pulſu celerrimo, ad 120 ictus in minuto horae ſpatio, ſine notabili caloris naturalis augmento.
2. lingua impura, ſordibus obtecta, flaueſcente.
3. ſapore oris amaro, nauſeoſo.
4. vrina iumentoſa, croceo colore tincta.
5. deiectionibus per aluum foetidiſſimis.

Quae vbi adſunt ſigna, aegrotus vomitoriis et purgantibus priſtinam recuperabit ſanitatem.

Quodſi vero febris ex cerebri eiusque membranarum inflammatione originem ducit, ſequentia adeſſe ſolent criteria;

I. dolor capitis, ſebrem concomitans, et quidem in loco laeſionis priſtinae.

II. tenſio in interiore cranii parte, quaſi a chorda.

III. oculi inflammati, obtutus ferox, et fixus.

IV. pulſus celer, neque venae ſectione neque euacuantibus minuendus.

Trepano, quod ſimul ac febris cum rigore apparet Cel. POTT *d)* vnicum appellat remedium, in hoc caſu nunquam vterer. Quid quaeſo auxilii ad auertendum imminens ſuppurationis periculum inde exſpectare poteris? Num haemorrhagia, integumentis inciſis orta, aegrum ſeruare vis? at tunc trepano non opus eſt. Num a venae ſectione topica, in cerebri ſinubus inſtituta, aut ab inciſionibus in dura matre factis, quae, vti omnes partes aponeuroticae, inflammata valde intumeſcit et extenditur, quandam capies vtilitatem? Sed Cel. POTT id non agit; quod ſi etiam ageret, inutile eſſet; nam vno tantum loco tenſio tollitur, pluribus aliis remanens; hic omnes durae matris partes idiopathice affectae ſunt, ibi vero in vno tantum loco et in aliis per conſenſum afficitur.

Verum

*d)* l. c. p. 58. 60.

Verum enim vero non ſolum nihil emolumenti aeger habebit, ſed etiam haec res ei erit detrimento, quia nec trepanatio ipſa ſine commotione et irritatione capitis magna, nec ſeparatio partis cranii, quae corona trepani exſcinditur, a dura matre, ſine vi inſtitui poteſt, et aeris contactus durae matris inflammationem auget.

Plerumque aeger moritur. Interea non omnis ſpes abiicienda eſt. Sequentibus forte remediis adhuc ſeruari poteſt; inter omnes primas tenet, venae ſectione in pede inſtituta, aegroto tantam ſanguinis copiam detrahere, quantam ferre poteſt. Quo facto, topicae ſanguinis euacuationes, ſectio arteriae temporalis, venarum iugularium, inſtituendae, tandem capitis integumenta cruciatim incidenda, vt ſanguinis copia profluat. Poſtquam omnia fruſtra tentata ſunt, vltimum videtur, venae ſectio ex cerebri ſinubus aut durae matris vaſis, antequam vero trepanatio fieri debet. Vſus aquae frigidae externus ſatis diu iuſtoque modo continuatus, ſecundum remediorum genus ſiſtit. Atonia enim vaſorum nulla alia re citius et certius tollitur, hoc remedio quam maxime penetrante.

§. VIII.

## §. VIII.

### *Cura morbi in ſtadio tertio.*

Tertium morbi ſtadium incipit, ſimul ac leues horripilationes febriculae accedunt, et ſymptomata cerebri compreſſi, affectus ſoporoſi, paralytici, ſeſe manifeſtant: tunc ex inflamtione oritur pus, ſuppuratione autem facta, certiſſima aegroti mors inſtat. Trepani ad pus euacuandum nullum eſſe locum et experientia Cel. Virorum DEASE *e*) atque SCHMVCKER *f*) luculenter ſatis apparet, et ratio nos docet. Sine omni fructu inſtituitur, quia pus non in vnam ſub cranio partem colligigitur, ſed totam cerebri et meningum ſuperficiem occupat materia potius gelatinoſa, pituitoſa, ex piae matris et arachnoideae diſſolutione orta. Dimidia cranii pars tollenda eſſet. Totam cerebri ſuperficiem exulceratam quomodo tractes?

Vnicum itaque et tutiſſimum remedium in cura prophylactica quaerendum eſt.

*e*) Obſervations on the Wounds of the Head with a particular Enquiry into the parts principally affected in thoſe, who die in conſequence of ſuch Injuries by *William Deaſe.* Lond. 1776. 8.

*f*) Chirurgiſche Wahrnehmungen T. I. p. 27-143. narrat hiſtorias 12 aegrorum, qui omnes omnino, trepanatione facta, moriebantur, et ſub quorum cranio poſt mortem ſuppuratio reperiebatur.

## THESES.

### I.

*Vera ac vnica phrenitidis ac paraphrenitidis cauſſa, eſt bilis acris, virulenta in praecordiis.*

### II.

*Omnes morbi epidemici e primis viis originem trahere, ideoque gaſtrici eſſe videntur.*

### III.

*Eryſipelas ſolis remediis euacuantibus curari poteſt et debet; itaque eſt morbus vere bilioſus.*

### IV.

*Rheumatiſmum inter et arthritidem maximum eſt diſcrimen.*

### V.

*Neque tracheotomia in angina inflammatoria, neque paracentheſis in hydrope aſcite diu differenda eſt.*

## VI.

*Opii in curandis febribus intermittentibus virtutes nos docent, eas ad morborum ſpaſticorum genus eſſe referendas.*

## VII.

*Apoplexia ſaepiſſime initium febris intermittentis eſt, cuius ſtadium caloris non apparet, quia aeger ſub frigore moritur.*

## VIII.

*Phthiſis exulcerata, variolas ſecuta, non ex metaſtaſi, ſed ex infectione per pulmones facta, oriri videtur.*